

«نشریه علمی آموزش و ارزشیابی»
سال دوازدهم - شماره ۴۵ - بهار ۱۳۹۸
ص. ۸۴-۷۱

اثربخشی آموزش مهارت‌های روانی- اجتماعی ویژه دختران فراری بر صمیمیت اجتماعی و احساس تنهایی آنان

سحر میرقباد خدارحمی^۱

اصغر آقایی جشقانی*^۲

محسن گل‌پرور^۳

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۷/۰۴/۲۴
تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۳۹۷/۱۰/۱۲

چکیده

میزان رو به افزایش فرار دختران از خانه، نشان‌دهنده لزوم مطالعه بیشتر این پدیده و بررسی علمی با رویکرد مداخله‌ای برای درمان آن است. هدف مطالعه حاضر بررسی اثربخشی آموزش مهارت‌های روانی- اجتماعی بر افزایش صمیمیت اجتماعی و کاهش احساس تنهایی در دختران فراری ارجاع‌شده به مراکز ارشاد سازمان بهزیستی استان اصفهان بوده است. این مطالعه یک پژوهش نیمه آزمایشی با دو گروه آزمایش و کنترل در دو مرحله پیش‌آزمون و پس‌آزمون بوده است. نمونه و روش نمونه‌گیری شامل ۴۰ نفر از دختران فراری ۱۴ تا ۲۰ سال ساکن در مراکز ارشاد وابسته به سازمان بهزیستی استان اصفهان است که با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شده اند. ابزارهای مورد استفاده در این پژوهش بسته آموزشی مهارت‌های روانی- اجتماعی ویژه دختران فراری و پرسشنامه صمیمیت اجتماعی (آقا محمدی و همکاران، ۱۳۹۰) و مقیاس احساس تنهایی (راسل، رپلو و فرگوسن، ۱۹۷۸) بوده است. این بسته آموزشی که با تکیه بر روش کیفی (تحلیل موضوعی) تدوین شده است برای اولین بار در ایران اجرا شد. نتایج کمی تحلیل کواریانس نشان داد آموزش مهارت‌های روانی- اجتماعی در ۷ بعد و ۱۳ جلسه آموزشی تاثیر معناداری بر افزایش صمیمیت اجتماعی و کاهش احساس تنهایی دختران فراری در گروه آزمایش داشته است ($p < 0.001$).

واژگان کلیدی: مهارت‌های روانی- اجتماعی، صمیمیت اجتماعی، احساس تنهایی، دختران فراری

۱ - دانشجوی دکتری مشاوره، گروه مشاوره، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

۲ - استاد، گروه روانشناسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

۳ - دانشیار، گروه روانشناسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

* نویسنده مسئول aghaeia@khuif.ac.ir

The Effectiveness of Psycho-Social Training Special for Runaway Girls on Social Intimacy and Loneliness

Sahar Mirghobad Khodarahmi
Asghar Aghaei Jeshvaghani
Mohsen Golparvar

Data of receipt: 2018.07.15
Data of acceptance: 2019.01.02

Abstract

Increase of runaway incidence among girls needs to scientific investigation with regards to an interventional approach for etiology and treatment of this phenomenon in the country. This study is purposed to examine the efficacy of psychosocial skills training on improvement of social intimacy and decline of loneliness among refereed runaway girls to guidance centers of welfare organization in Isfahan province. This is a quasi-experimental design with two experimental and control groups and pre and post test assessment. Sample included 40 runaway girls with a purposive sampling method which recruited in experimental and control groups randomly. The Psychological Rehabilitation Training Package, the Social Intimacy Inventory (SSI; Aghamohammadi, et al., 2011) and the Loneliness Questionnaire (UCLQ; Russell, Peplau & Ferguson, 1978) were used in the present study. The results of covariate analysis showed that training of psychosocial skills significantly improved social intimacy and decline of loneliness among of runaway girls during pre test of in comparison to their performance on post test. Findings showed that psychosocial skills training with seven dimensions during thirteen sessions have significant effect on improvement of social intimacy and decline of loneliness among runaway girls in the experimental group. Teaching of psycho-social training special for runaway girls can improve social intimacy and decrease loneliness in them ($p < 0/001$).

Keywords: Psychosocial skills, Social Intimacy, Loneliness, Runaway Girls

مقدمه

فرار^۱ یک رفتار ناسازگار است که فرد به منظور رهایی از مشکلات موجود در خانه یا به خاطر جاذبه‌های بیرون از خانه، بدون اجازه والدین یا سرپرست قانونی به شکل آگاهانه خانه را ترک می‌کند و به خانه برنمی‌گردد (فلاح‌پیشه، حبیبی، شمشیریو صادقی، ۱۳۹۶). چون دختران در دوره نوجوانی^۲ تنش و تنیدگی بیشتری را در مقایسه با پسران تجربه می‌کنند و برای کنار آمدن با مشکلات به صورت هیجانی واکنش نشان می‌دهند، فرار یکی از آسان‌ترین راه‌های هیجان مدار^۳ آنان برای رویارویی با تنش‌ها است (آقامحمدی، کجیاف، نشاط‌دوست، عابدی، کاظمی و صادقی، ۱۳۹۰). دختران فراری شامل افرادی زیر ۱۸ سال است که نمی‌توانند با اعضای خانواده خود در یک محیط امن زندگی کنند و سرپناهی نیز ندارند (گلاسمن^۴، ۲۰۱۰). آمار دختران فراری براساس اعلام روابط عمومی سازمان بهزیستی کشور هر سال ۱۵ درصد افزایش می‌یابد و بیشتر آنان در سنین ۱۸-۱۴ سال هستند (بهبودی و حسینی، ۱۳۹۲). با وجود این، مطالعات روان‌شناختی و مشاوره‌ای چندانی با فرار دختران از خانه و مداخله‌های مناسب جهت بازگشت آنان به خانه در ایران انجام نشده است. برخی شواهد نشان می‌دهد فقدان صمیمیت^۵ در روابط خانوادگی و احساس تنهایی^۶ در فرار دختران از خانه نقش اساسی دارند (پلد و کوهاوی^۷، ۲۰۰۹؛ شماره، ۱۳۸۷).

اریکسون^۸ تکالیف صمیمیت را در گذر از مرحله نوجوانی به بزرگسالی به عنوان عامل کلیدی می‌داند (کاظمی، نشاط دوست، کجیاف، عابدی، آقامحمدی و صادقی، ۱۳۹۱؛ دانشور پور، تاجیک اسماعیلی، شهرآرای، فرزاد و شکری، ۱۳۸۶). صمیمیت در روابط بین فردی نزدیک مانند رابطه با والدین اهمیت زیادی دارد (کاظمی و همکاران، ۱۳۹۱). چون صمیمیت ظرفیتی برای بازبودن دو سویه، مشارکت در روابط با دیگران و اعتماد متقابل است (راسکین^۹، ۲۰۰۱).

شواهد نشان می‌دهد توانایی برقراری روابط صمیمانه با دیگران یکی از عوامل کلیدی در بهزیستی روانی^{۱۰} افراد به شمار می‌رود (نولر، فیینی و پیترسون^{۱۱}، ۲۰۰۱). ره^{۱۲} (۱۹۹۶) نیز نشان داده است که فقدان صمیمیت اجتماعی^{۱۳}، مراقبت و عشق دو طرفه، مشکل ارتباطی با اعضای خانواده، موقعیت‌های تحمل‌ناپذیر و طردشدن از سوی والدین از مهم‌ترین عوامل فرار از خانه محسوب می‌شوند (شماره، ۱۳۸۷).

1. Runaway
2. Adolescence
3. Emotion-oriented
4. Glassman
5. Intimacy
6. Loneliness
7. Peled & Cohavi
8. Erikson
9. Raskin
10. Mental well-being
11. Noller, Feeney & Peterson
12. Rahre
13. Social intimacy

بنابراین، با توجه به کنش هیجانی نامناسب خانواده دختران فراری، می‌توان انتظار داشت که آن‌ها در برقراری روابط غیرتعارضی و صمیمانه و سازگرا نه با دیگران ناکارآمد هستند (کازمی و همکاران، ۱۳۹۱). احساس تنهایی نیز اشاره به یک تجربه روان‌شناختی منفی دارد که با تجارب بین فردی منفی و بی-اعتمادی به دیگران همراه است (یاریری، دهقان و حسینی، ۱۳۹۴). لاروس، گوای و بویوین^۱ (۲۰۰۲) احساس تنهایی را نوعی ناراحتی ذهنی و حالت ناخوشایند تعریف کرده‌اند که ناشی از قطع ارتباط با دنیای اجتماعی است. بوگیرتس^۲ (۲۰۰۶) تنهایی را تجربه انزوا و احساس محرومیت در ارتباط با دیگران تعریف کرده است که با کمبودهای کیفی یا کمی در شبکه روابط بین فردی^۳ شخص همراه است. احساس تنهایی دارای دو بخش هیجانی و اجتماعی است. تنهایی هیجانی در نتیجه فقدان روابط صمیمانه در زندگی اجتماعی فرد پدید می‌آید؛ در حالی که تنهایی اجتماعی نتیجه بی‌توجهی و در حاشیه باقی‌ماندن است (یاریری، دهقان و حسینی، ۱۳۹۴). رحیم‌زاده، بیات و اناری (۱۳۸۸) سه مؤلفه اصلی را در تعاریف احساس تنهایی قابل بازشناسی کرده‌اند: نخست، مولفه اجتماعی احساس تنهایی که احتمالاً بارزترین و مهم‌ترین بعد احساس تنهایی است چون این احساس به روشنی منعکس‌کننده نارسایی روابط اجتماعی ارضاکنده است. دوم، احساس تنهایی مستلزم ادراک یا ارزیابی فرد از روابط اجتماعی خویشتن و مقایسه وضعیت کنونی با وضعیت مطلوب مورد نظر اوست. سوم، احساس تنهایی دربرگیرنده ویژگی‌های عاطفی و هیجانی است. در کل، تنهایی ترکیبی از احساسات ناخوشایند و هیجان‌های منفی است که اغلب افراد از آن‌ها می‌گریزند (رایت^۴، ۲۰۰۵). در رویکرد نظریه دلبستگی، تنهایی به وسیله عدم حضور یک رابطه مقتضی یا مجموعه روابطی به وجود می‌آید که لزوماً صمیمی یا ماهیتاً قابل اعتماد نیستند (وست، کلنر و موری-وست^۵، ۱۹۸۶؛ حیدری، مشاک و درویشی، ۱۳۹۰). مطالعات نشان داده‌اند احساس تنهایی به عنوان یک عامل روان‌شناختی در فرار دختران نقش به‌سزایی دارد (پلد و کوه‌اوی، ۲۰۰۹). بنابراین، چون شیوع و افزایش فرار دختران از منزل یک تهدید اساسی برای سلامت عمومی جامعه است، این موضوع نیازمند بررسی همه‌جانبه با تاکید بر راهبردهای مداخله‌ای^۶ برای افزایش صمیمیت اجتماعی و کاهش احساس تنهایی این گروه در معرض خطر برای تسهیل زمینه بازگشت آنان به خانواده است. یکی از این اقدامات مداخله‌ای ساخت و تدوین بسته توان‌بخشی روان‌شناختی ویژه برای آموزش هفت بعد مهارت‌های روانی- اجتماعی^۷ به دختران فراری بوده است (میرقباد خدارحمی، آقایی جشوقانی و گل‌پرور، ۱۳۹۷). بنابراین، هدف پژوهش حاضر بررسی اثربخشی مهارت‌های روانی - اجتماعی بر افزایش صمیمیت اجتماعی و کاهش احساس تنهایی دختران فراری است. زیرا چنین

-
1. Larose, Guay&Boivin
 2. Bogaerts
 3. interpersonal relations network
 4. Wright
 5. West, Kellner& Moore-West
 6. Interventional strategies
 7. Psychosocial

رویکردی می‌تواند موجب سالم‌سازی محیط روان‌شناختی خانواده و پیشگیری از فرار فرزندان از خانه و ارائه خدمات روان‌شناختی مطلوب برای سازمان‌دهی این دختران بعد از اقدام به فرار برای بازگشت آنها به خانه و جامعه شود. مطالعه حاضر از این جهت ضروری است که اثربخشی آموزش مهارت‌های روانی-اجتماعی را بر افزایش بر افزایش صمیمیت اجتماعی و کاهش احساس تنهایی دختران فراری به عنوان یک روش مداخله‌ای روان‌شناختی مورد بررسی قرار می‌دهد. فرضیه اساسی پژوهش حاضر آن است که آموزش مهارت‌های روانی-اجتماعی بر افزایش صمیمیت اجتماعی و کاهش احساس تنهایی دختران فراری مؤثر است.

روش و ابزار

طرح پژوهش، جامعه و نمونه

روش پژوهش حاضر نیمه‌آزمایشی (تجربی) و طرح پژوهش دو گروهی شامل یک گروه آموزش‌روانی-اجتماعی ویژه دختران فراری از منزل و یک گروه کنترل یا گواه با دو مرحله پیش‌آزمون و پس‌آزمون بوده است. طی طرح نیمه‌آزمایشی مورد اشاره، آموزش روانی-اجتماعی ویژه دختران فراری بر صمیمیت اجتماعی و احساس تنهایی مورد بررسی قرار گرفت. جامعه آماری پژوهش را کلیه دختران فراری ساکن در مراکز نگهداری دختران فراری در شهر اصفهان تحت نظر سازمان بهزیستی در زمستان سال ۱۳۹۶ تشکیل دادند که از میان آن‌ها ۴۰ نفر با توجه به منابع معتبر موجود در باره تعداد نمونه در مطالعات آزمایشی در روان‌شناسی و مشاوره به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. معیارهای ورود شامل: قرار داشتن در رده سنی ۱۴ تا ۲۰ سال، قرار نداشتن تحت درمان‌های موازی روان‌شناختی یا روان‌پزشکی، داشتن والدین یا حداقل وجود یکی از والدین با هویت مشخص (آدرس و شماره تماس)، نداشتن اختلال روانی شایع، ساکن بودن در مراکز ارشاد حداقل بین ۳ تا ۶ ماه. معیارهای خروج شامل: قرار گرفتن در دامنه سنی کمتر یا بیشتر از ۱۴ تا ۲۰ سال، قرار داشتن تحت درمان موازی روان‌شناختی یا روان‌پزشکی، نداشتن والدین یا نداشتن حداقل یکی از والدین با هویت مشخص، غیبت بیش از ۲ جلسه در آموزش، عدم تمایل به شرکت یا انصراف از ادامه کار، در نهایت افراد نمونه انتخاب شده با روش تصادفی ساده در دو گروه، هر گروه ۲۰ نفر و شامل گروه آموزش روانی-اجتماعی ویژه دختران فراری و گروه کنترل (گواه) گمارده شدند. گروه آموزش روانی-اجتماعی طی سیزده جلسه ۹۰ دقیقه‌ای تحت آموزش قرار گرفتند و گروه کنترل هیچ گونه آموزشی در این مدت دریافت نمود. ملاحظات اخلاقی مطرح در پژوهش شامل رعایت رازداری کامل برای تک تک شرکت‌کنندگان، داشتن آزادی و اختیار کامل برای کناره‌گیری از پژوهش، اطلاع‌رسانی کامل در مورد پژوهش و کسب رضایت‌نامه کتبی و استفاده از داده‌ها فقط در راستای اهداف پژوهش بوده است. در عین حال گروه کنترل (گواه) که شرکت در پژوهش را بر

خود هموار نمودند نیز در پایان دوره اجرای پژوهش به شکل فشرده تحت آموزش از طریق آموزش روانی - اجتماعی ویژه دختران فراری قرار گرفتند.

ابزارها

در این مطالعه از پرسشنامه‌های صمیمیت اجتماعی و احساس تنهایی برای سنجش متغیرهای وابسته پژوهش استفاده شد.

پرسشنامه صمیمیت اجتماعی: این مقیاس را میلر و لفقورت^۱ (۱۹۸۲) برای ارزیابی صمیمیت دریافتی از روابط مختلف، طراحی کردند. این مقیاس دربردارنده دو گروه پرسش است که شش پرسش برای توصیف فراوانی صمیمیت و یازده پرسش دیگر به شدت صمیمیت تجربه شده در زمان کنونی، اختصاص داده شده‌اند. همه پرسش‌ها با بهره‌گیری از مقیاس ۱۰ درجه‌ای لیکرت، از خیلی به ندرت یا کم (۱) تا تقریباً همیشه یا زیاد (۱۰) پاسخ داده می‌شوند. میلر و لفقورت (۱۹۸۲) ضریب آلفای کرونباخ را در اجراهای گوناگون این پرسشنامه ۰/۸۶ تا ۰/۹۱ گزارش کردند. آن‌ها همچنین ضریب پایایی به روش بازآزمایی به فاصله زمانی بیش از دو ماه را ۰/۸۴ و با فاصله زمانی بیش از یک ماه را ۰/۹۶ گزارش کردند. این پرسشنامه را دانشور پور (۱۳۸۵) در ایران به فارسی ترجمه کرد و به دنبال آن چند نفر از اعضای هیئت علمی روایی محتوا و تطابق فرهنگی این پرسشنامه را تأیید کردند. سپس در بررسی مقدماتی در یک نمونه ۳۳۰ نفری (۱۶۶ پسر و ۱۶۴ دختر) ضریب آلفای کرونباخ آن ۰/۷۹ بوده است (کاظمی و همکاران، ۱۳۹۱). در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ صمیمیت اجتماعی برابر با ۰/۹۸ به دست آمد.

مقیاس احساس تنهایی: مقیاس احساس تنهایی در سال ۱۹۷۸ توسط راسل، پیلا و فرگوسن^۲ در دانشگاه کالیفرنیا ساخته شد. علیرغم اعتبار و پایایی مناسبی که برای این مقیاس گزارش شده بود، برای رفع برخی نواقص، راسل و همکاران در سال ۱۹۸۰، نسخه تجدیدنظر شده‌ای از فرم اولیه را ارائه دادند. این مقیاس که شامل ۲۰ گویه است، با استفاده از مقیاس نمره گذاری ۴ درجه‌ای لیکرت از ۱ (هرگز) تا ۴ (اغلب)، نارضایتی افراد از روابط اجتماعی را در دو بعد فقدان روابط صمیمانه و فقدان شبکه اجتماعی می‌سنجد. بدین ترتیب دامنه نمره کسب شده در این مقیاس بین ۲۰ تا ۸۰ قرار دارد. راسل (۱۹۹۶) و راسل و همکاران (۱۹۸۰) ضریب همسانی درونی این ابزار را ۰/۹۴ گزارش کردند. در پژوهش داور پناه (۱۳۷۳) ضریب همسانی درونی برابر با ۰/۷۸ به دست آمده است (رحیم زاده، بیات و اناری، ۱۳۸۸). در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ مقیاس احساس تنهایی برابر با ۰/۹۹ به دست آمد.

1. Miller & Lefcourt
2. Russell, Peplau & Ferguson

روش اجرا

پس از انتخاب هدفمند مبتنی بر معیارهای ورود و خروج و گمارش شرکت‌کنندگان به صورت تصادفی در دو گروه، شامل یک گروه آموزش روانی-اجتماعی ویژه دختران فراری و یک گروه کنترل، در هر دو گروه پیش‌آزمون با استفاده از دو پرسشنامه صمیمیت اجتماعی و احساس تنهایی اجرا شد. سپس گروه آزمایش یعنی گروه آموزش روانی-اجتماعی ویژه دختران فراری به صورت گروهی و طی ۱۳ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای به صورت هفته‌ای یک جلسه تحت آموزش قرار گرفتند. پس از پایان جلسات هر دو گروه در مرحله پس‌آزمون به پرسشنامه‌های پژوهش مجدد پاسخ دادند. لازم به ذکر است که بسته آموزشی ویژه دختران فراری که در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفت، به طور خاص بر اساس مصاحبه و تحلیل موضوعی (مضمون) مصاحبه‌ها در راستای دستیابی به نیازهای آموزشی این دختران و سپس تدوین بسته آموزشی آماده و تهیه شده است. پیش از اجرای نهایی این بسته بر روی گروه آزمایش، ارزیابی تخصصی این بسته به ضریب توافق ۰/۸ در مورد ساختار، محتوا و کفایت محتوایی و زمانی بسته منتهی شد. خلاصه محتوای جلسات آموزش روانی-اجتماعی ویژه دختران فراری در جدول ۱ ارائه شده است (میرقباد خدارحمی، آقایی جشوقانی و گل پرور، ۱۳۹۷).

جدول شماره ۱- بسته آموزشی مهارت‌های روانی-اجتماعی ویژه دختران فراری

جلسه	خلاصه محتوای جلسه
اول	آشنایی با مفهوم افسردگی و نقش شناخت‌ها در بروز و ادامه افسردگی، جلسه آشنایی و بیان مسائل مربوط به موارد آغازین دوره آموزشی در این جلسه مطرح می‌شود.
دوم	معرفی پیامدهای رفتاری و عینی افسردگی همراه با مهارت‌ها و راهبردهای شناختی- رفتاری مقابله با نشانه‌های خلقی افسردگی، ایجاد نگرش سودمند بودن باورهای مثبت و تغییر پذیر بودن افکار و باورها.
سوم	آشنایی با مفهوم اضطراب و علائم و نشانه‌های اضطراب و نقش افکار غیرمنطقی در بروز و ادامه آن
چهارم	آشنایی با فرایندهای هیجانی مرتبط با اضطراب و ارائه فنون هیجانی مربوط به آن جهت کاهش اضطراب، فنون رفتاری جهت کاهش اضطراب و ایجاد نگرش در جهت اهمیت انجام تکالیف رفتاری در زندگی روزمره
پنجم	آشنایی با مفهوم هیجان و انواع هوش و هوش هیجانی و کاربردهای آن‌ها در زندگی و ارتقاء آگاهی در زمینه چگونگی عملکرد هیجان‌ها
ششم	ارتقاء آگاهی در زمینه کنترل هیجان‌ها شناسایی و درک حالات هیجانی خود و دیگران، کسب مهارت در تنظیم هیجان‌های خود و خودآگاهی (جسمانی و هیجانی)، استفاده مؤثر از هیجان‌ها در ارتباطات، کسب مهارت همدلی و برنامه‌ای کاربردی برای ارتقای هوش هیجانی
هفتم	آشنایی با تعریف، روش‌های ارزیابی اولیه و ثانویه برای بکارگیری راهبردهای مقابله‌ای کارآمد مسئله مدار
هشتم	آشنایی با تعریف، روش‌های ارزیابی اولیه و ثانویه برای بکارگیری راهبردهای مقابله‌ای کارآمد هیجان مدار
نهم	آشنایی با مفهوم تحریفات شناختی و انواع آن
دهم	آشنایی در زمینه کسب مهارت در جایگزین کردن تحریفات شناختی با افکار سالم
یازدهم	آشنایی با مهارت‌های اجتماعی همچون مهارت‌های کلامی، گوش‌دادن و... رفتار قاطعانه، حقوق فرد و نحوه ارتباط اجتماعی با دیگران
دوازدهم	آشنایی با مهارت‌های اجتماعی مکمل شامل؛ چگونگی برخورد با انتقاد، کنترل خشم، خوش‌برخوردی و ارتباط عمیق‌تر با دیگران
سیزدهم	آشنایی با مفهوم توکل به خدا، مفهوم توبه، خودشکوفایی، نقش باورها و مناسک دینی در سلامت روان، مفهوم معنا و هدف زندگی و تقویت حالات معنوی و جلوگیری از تکرار اشتباه (فرار از خانه)، جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

یافته‌ها

داده‌های این پژوهش در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی تحلیل شد. در سطح توصیفی، فراوانی، درصد فراوانی، میانگین و انحراف معیار و در سطح استنباطی نیز از تحلیل کوواریانس^۱ استفاده شد. لازم به ذکر است در ابتدا به منظور بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها از آزمون شاپیرو ویلکس^۲ برای سازه‌های صمیمیت اجتماعی و احساس تنهایی، بررسی همگنی واریانس خطاهای متغیر وابسته با آزمون لوین^۳ برای صمیمیت اجتماعی و احساس تنهایی و همچنین بررسی شیب خطوط رگرسیون^۴ استفاده گردید. سطح معناداری مد نظر برای فرضیه آزمایی ۰/۰۵ و ۰/۰۰۱ بود و داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۱ تحلیل گردید.

جدول ۲. میانگین و انحراف معیار متغیرهای وابسته پژوهش در دو مرحله پیش‌آزمون و پس‌آزمون به تفکیک گروه‌های پژوهش

Table 2

The mean and standard deviation of the dependent variables of the research in two stages were pre-test and post-test by the research groups

گروه کنترل Control Group		گروه آزمایش Experiment Group		وضعیت Condition	متغیر Variable
انحراف استاندارد SD	میانگین Mean	انحراف استاندارد SD	میانگین Mean		
40.18	72.1	15.82	69.9	پیش‌آزمون Pre-test	صمیمیت اجتماعی
26.46	63.65	9.46	142.95	پس‌آزمون Post-test	Social Intimacy
3.14	73.45	2.76	72.6	پیش‌آزمون Pre-test	احساس تنهایی Loneliness
6.06	75.95	1.25	22.1	پس‌آزمون Post-test	

چنان‌که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، در صمیمیت اجتماعی، گروه آموزش روانی-اجتماعی ویژه دختران فراری در مرحله پیش‌آزمون دارای میانگین ۶۹/۹ بوده و در مرحله پس‌آزمون میانگین این متغیر به ۱۴۲/۹۵ تغییر یافت. در گروه کنترل میانگین صمیمیت اجتماعی در مرحله پیش‌آزمون برابر با ۷۲/۱ بوده و در مرحله پس‌آزمون به ۶۳/۶۵ تغییر یافت. همچنین، در احساس تنهایی، گروه آموزش روانی-اجتماعی ویژه دختران فراری در مرحله پیش‌آزمون دارای میانگین ۷۲/۶ بوده و در مرحله پس‌آزمون میانگین این متغیر به ۲۲/۱ تغییر یافت. در گروه کنترل میانگین احساس تنهایی در مرحله پیش‌آزمون

1. Covariate analysis
2. Shapiro-Wilk's test
3. Levin test
4. Regression

برابر با ۷۳/۴۵ بوده و در مرحله پس‌آزمون به ۷۵/۹۵ تغییر یافت. در جدول ۳ نتایج تحلیل کوواریانس ارائه شده است.

جدول ۳. نتایج تحلیل کوواریانس برای مقایسه پس‌آزمون صمیمیت اجتماعی و احساس تنهایی پس از کنترل پیش‌آزمون

Table 3

The results of covariance analysis for comparing post-test of social intimacy and loneliness after pre-test control

متغیر Variable	منبع تغییرات Source of change	مجموع مجزورات مجزورات SS	درجه آزادی df	میانگین مجزورات Ms	آماره F	سطح معناداری Sig	مجذور سهمی اتا Partial Eta Square	توان آزمون Test Power
صمیمیت اجتماعی Social Intimacy	عضویت گروهی Group خطا (درون گروهی) Error	69616/41	1	69616/41	419/39	0/001	0/91	1
احساس تنهایی Loneliness	عضویت گروهی Group خطا (درون گروهی) Error	28258/08	1	28258/08	1450/99	0/001	0/97	1

چنان‌که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، صمیمیت اجتماعی و احساس تنهایی بین گروه آموزش روانی- اجتماعی ویژه دختران فراری با گروه کنترل در مرحله پس‌آزمون پس از کنترل پیش‌آزمون دارای تفاوت معناداری ($p < 0/001$) است که حاکی از تایید فرضیه پژوهش حاضر می‌باشد.

بحث و نتیجه گیری

نتایج تحلیل فرضیه اصلی این پژوهش نشان داده است که آموزش مهارت‌های روانی- اجتماعی طبق محتوای بسته آموزشی روانی- اجتماعی در سیزده جلسه موجب بالارفتن سطح صمیمیت اجتماعی و کاهش احساس تنهایی در دختران فراری گروه آزمایشی در مقایسه با افراد گروه گواه گردیده است. بدیهی است این یافته با منطق نظری زیر بنای ابعاد هفت گانه آموزش مهارت‌های روانی- اجتماعی در بسته آموزشی روانی- اجتماعی ویژه دختران فراری مطابقت دارد (میرقباد خدارحمی و همکاران، ۱۳۹۷)، زیرا بسته آموزشی ویژه دختران فراری در جهت کاهش افسردگی، کاهش تحریفات شناختی، کاهش اضطراب، ارتقاء هوش هیجانی، کسب مهارت‌های بکارگیری راهبردهای مقابله‌ای کارآمد، کسب مهارت‌های اجتماعی و ایجاد نگرش و تمایلات معنوی و کسب مهارت در تقویت ارزش‌های معنوی ابداع شده است. این یافته‌ها نشان می‌دهد صمیمیت اجتماعی به عنوان یک نیاز اساسی انسان (مان و بدر، ۲۰۱۰) قابل آموزش می‌باشد. از آنجا که صمیمیت اجتماعی یک عامل کلیدی در احساس اعتماد

روانی است (مونت گومری وگایا ، ۲۰۰۵) احتمال می رود آموزش بسته روانی - اجتماعی ویژه دختران فراری از طریق بازسازی شناختی، اصلاح شناختی و کنترل هیجانی موجب تغییر مثبت در روابط اجتماعی صمیمانه یا صمیمیت اجتماعی دختران مندرج در بسته آموزشی روانی - اجتماعی ویژه دختران فراری نیز می گردد. چون یکی از لوازم اساسی رشد و تکامل صمیمیت اجتماعی روش مهارت های اجتماعی است (کیانی و مللی ، ۱۳۹۶). از سوی دیگر، احساس تنهایی به معنای کاهش یا فقدان روابط با دیگران است و بیانگر کاهش یافتن سطح روابط اجتماعی و میان فردی با دیگران است و در تعارض با احساس صمیمیت اجتماعی است (کولتز و همکاران ، ۲۰۰۹) ، و اثر بخشی بسته آموزشی روانی - اجتماعی ویژه دختران فراری بر کاهش احساس تنهایی آنان امری منطقی است و با مبانی نظری و اصول و فنون مندرج در این بسته آموزشی همخوانی دارد. چون هسته مرکزی احساس تنهایی برگرفته از فقدان عینی و کمی در حوزه روابط اجتماعی است (بکل اوغلو ، ۲۰۱۰) ، طبیعی است که بسته آموزشی روانی - اجتماعی دختران فراری از طریق آموزش راهبردهای حل مسئله ،سبک مقابله ای و مهارت های اجتماعی موجب افزایش روابط اجتماعی و میان فردی شود و در نهایت به کاهش احساس تنهایی در دختران فراری منجر می گردد. دان و همکاران (۲۰۰۷) احساس تنهایی را نتیجه ناراضی از روابط اجتماعی دانسته اند که از فنون مورد تأکید در بسته آموزشی روانی - اجتماعی ویژه دختران فراری بوده و به بازسازی شناختی فرضیه آزمایشی در خصوص مسایل هیجانی - عاطفی و خطاهای شناختی اختصاص داشته است . طبیعی است که این آموزش بتواند موجب کاهش احساس تنهایی در دختران فراری گردد. این یافته با پژوهش های قبلی نیز همخوانی دارد که بر نقش فقدان صمیمیت اجتماعی در شبکه روابط میان فردی و احساس تنهایی در سبب شناسی فرار دختران از منزل تاکید کرده اند (پلد و کوهلوی، ۲۰۰۹؛ شماره، ۱۳۸۷). چون دختران فراری در خانواده های خود فرصت اجتماعی مناسب برای جامعه پذیری سالم را نداشته اند (فردوسیان و مهری، ۱۳۹۳). همچنین دختران فراری از لحاظ کسب مهارت های ارتباطی و اجتماعی دچار ناکارآمدی و بی کفایتی بوده اند و اغلب در مولفه برقراری مهارت های روابط اجتماعی ضعیف و دچار کمبود هستند (آقامحمدی و همکاران، ۱۳۹۰). این یافته نیز با مبانی نظری قبلی مبنی بر ضعف در انجام تکالیف صمیمیت برای گذر از مرحله نوجوانی به بزرگسالی و پیامد های احساس تنهایی برای شکل گیری تجارب بین فردی منفی و بی اعتمادی به دیگران نیز همخوانی دارد (بوگیرتس، ۲۰۰۶، راسکین، ۲۰۰۱، کاظمی و همکاران، ۱۳۹۱، لاروس، گوای و بویوین، ۲۰۰۲، نولر، فینی و پیترسون، ۲۰۰۱).

در کل، این یافته ها حاکی از اثربخشی آموزش مهارت های روانی - اجتماعی طبق محتوای بسته آموزشی روانی - اجتماعی در افزایش سطح صمیمیت اجتماعی و کاهش احساس تنهایی برای دختران فراری است. بنابراین، با توجه به یافته های این مطالعه بازآموزی روانی - اجتماعی دختران فراری لازم است با استفاده از این بسته آموزشی در فرایند اصلاح و توانمندسازی آنان مورد توجه متخصصان

بهداشت روانی در سطوح فردی، خانوادگی و گروهی قرار بگیرد. از محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به مواردی اشاره کرد، از قبیل اینکه این مطالعه به دختران فراری تحت پوشش مراکز بهزیستی در استان اصفهان در شهر اصفهان محدود می‌باشد و تعمیم نتایج آن به سایر دختران فراری در مناطق دیگر کشور دشوار است و همچنین کمبود متون علمی روانشناختی و مبانی نظری در مورد مفهوم فرار از خانه و بازگشت به خانه در رابطه با دختران فراری.

تشکر و قدردانی

مطالعه‌ی حاضر برگرفته از رساله دکتری مصوب معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی اصفهان (خوراسگان) با کد ۲۳۸۲۱۶۰۲۹۴۱۰۰۱ و کد اخلاق IR.IAU.NAJAF-ABAD.REC.1396.78 می‌باشد و بدین وسیله نویسندگان از مسئولان اداره کل بهزیستی استان اصفهان و مسئولان مراکز ارشاد بهزیستی و تمام عزیزانی که در این طرح همکاری نمودند، تشکر و قدردانی به عمل می‌آورند

References

منابع

- آقا محمدی. س، کجیاف. م، نشاط دوست. ح، عابدی. ا، کاظمی. ز، و صادقی. س. (۱۳۹۰). اثربخشی آموزش خودکارآمدی بر روابط اجتماعی دختران فراری: پژوهش مورد منفرد. *مجله روان‌شناسی بالینی*، ۳(۲): ۷۹-۸۹.
- بهبودی، مهدی؛ حسینی، اعظم السادات. (۱۳۹۲). بررسی زمینه‌های فرار دختران و زنان از محیط خانواده و آسیب‌های اجتماعی ناشی از آن در استان قزوین. *فصلنامه علمی تخصصی دانش انتظامی قزوین*. دوره ۲(۶): ۲۱-۵۸.
- حیدری. ع، مشاک. ر، و درویشی. ج. (۱۳۹۰). مقایسه خوداثربخشی، احساس تنهایی، ترس از موفقیت و رضایتمندی از زندگی دانشجویان معلول جسمی و عادی دانشگاه آزاد اسلامی شهر اهواز. *یافته‌های نو در روان‌شناسی*، ۱۰: ۱۸-۸.
- دانشورپور. ز، تاجیک اسماعیلی. ع، شهرآرای. م، فرزاد. و، و شکری. ا. (۱۳۸۶). تفاوت‌های جنسیتی در صمیمیت اجتماعی: نقش سبک‌های هویت. *مجله‌ی روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران*، ۱۳(۴): ۳۹۳-۴۰۴.
- رحیم‌زاده. س، بیات. م، و اناری. آ. (۱۳۸۸). احساس تنهایی و خوداثربخشی اجتماعی در نوجوانان. *فصلنامه روان‌شناسی تحولی روانشناسان ایرانی*، ۲۲: ۸۷-۹۷.
- شاره. ح، و آقا محمدیان. ح. (۱۳۸۶). رابطه‌ی بین پایگاه‌های هویت و فرار دختران از خانه. *مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران*، ۱۳(۲): ۱۲۷-۱۲۲.

- فردوسیان، فرحناز؛ مهبری، علی اصغر. (۱۳۹۳). بررسی علل فرار دختران از خانه و ارائه راه حل برای مقابله با آن. فصلنامه علمی تخصصی دانش انتظامی چهارمحل و بختیاری. ۲ (۷): ۸۵-۱۱۱.
- فلاحت پیشه. م، حبیبی عسگر آباد. م، شمشیری. م، و صادقی. م. (۱۳۹۵). خانواده نابسامان: تجربه زیسته دختران فراری ساکن کانون اصلاح و تربیت نارکیش از دارا بودن خانواده. مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ۲۶: ۱۶۵-۱۴۹.
- کاظمی. ز، نشاط دوست. ح، کجباف. م، عابدی. ا، آقا محمدی. س، و صادقی. س. (۱۳۹۱). اثربخشی آموزش تحلیل رفتار متقابل بر صمیمیت اجتماعی دختران فراری شهر اصفهان: یک پژوهش مورد-منفرد. مجله مطالعات اجتماعی روان شناختی زنان، سال دهم، ۳: ۱۶۹-۱۳۹.
- میرقباد خداحمی، س، آقایی جشوقانی، ا، گل پرور، م. (۱۳۹۷). تدوین بسته آموزشی ویژه دختران فراری و بررسی اثربخشی آن بر کیفیت زندگی، صمیمیت اجتماعی، روابط اجتماعی، رابطه والد-فرزند، احساس تنهایی و بازگشت به خانه دختران نوجوان شهر اصفهان. رساله دکتری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان).
- یاریاری. ف، دهقان. م، و حسینی. ا. (۱۳۹۴). مقایسه احساس تنهایی، تنظیم هیجانی و رضایت از تصویر بدنی در کاربران شبکه های اجتماعی مجازی بر اساس جنسیت. فصلنامه علمی-پژوهشی پژوهش در سلامت روانشناختی، ۹(۳)، ۴۴-۳۵.
- Aghamohamadi, S., Kajbaf, M., Neshatdoust, H., Abedi, A., Kazemi, Z., & Sadeghi, S. (2011). effectiveness of self efficacy on social relations of runaway girls: case study. *Journal of Clinical psychology*, 2: 79-89 [In Persian].
- Bakkaloğlu, H. (2010). *A comparison of the loneliness levels of mainstreamed primary students according to their sociometric status*. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2: 330-336.
- Behboudi, M., & Hosseini, A. S. (2013). Study of the background of girls and women escaping from the family environment and its social damages in Qazvin province. *Quarterly Journal of Ghazvin Law Enforcement*, 2(6), 21-58 [In Persian].
- Bogaerts, S. (2006). Feeling of subjective emotional loneliness: An exploration of attachment. *Social Behavior and Personality*, 34(7), 797-812.
- Daneshvar Pour, Z., Tajik Esmaili, Ah., ShahrAray, M., Farzad, V., & Shekari, A. (2007). Gender differences in social intimacy: the role of identity styles. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology*, 13(4), 393-404 [In Persian].
- Dunn, J. C., Dunn, J. G., Bayduza, A. (2007). Perceived athletic competence, sociometric status, and loneliness in elementary school children. *Journal of Sport Behavior*, 30(3).

- Falahatpishe, M., Habibiasgharabadi, M., Shamshiri, M., & Sadeghi, M. (2017). The experience of runaway home girl resident in modification and education center. *Journal of Mazandaran medical sciences*, 6:149-165 [In Persian].
- Ferdosiyani, F., & Mehri, A. A. (2014). Exploring the causes of girls' escape from home and providing solutions to deal with it. *Quarterly Journal of Chaharmahal & Bakhtiari Law Enforcement*, 2(7), 85-111 [In Persian].
- Glassman, M., Karno, D., & Erdem, G. (2010). The problems and barriers of RHYA as social policy. *Children and Youth Services Review*, 32(6), 798-80.
- Heydari, Ah., Mashak, R., & Dervishi, H. (2011). Comparison of Self-efficacy, Loneliness, Fear of Success and Life Satisfaction of Physical and Normal Disabled Students of Ahvaz Islamic Azad University. *New Findings in Psychology*, 10: 8-18 [In Persian].
- Kazemi, Z., Neshatdoust, H., kajbaf M., Abedi, A., Agha Mohammadi, S., & Sadeghi, S. (2012). The Effectiveness of Interactive Learning Analysis Training on Social Intimacy in Fertile Girls in Isfahan: A Case-by-Case Study. *Journal of Social Psychological Studies of Women*, 10(3), 139-169 [In Persian].
- Kiyani, M., & Melali, A. (2017). *Determining the role of social intimacy in satisfying the life of married students: the cultural and social outlook. First International Conference on Culture, Psychological Pathology*, Tehran, Al-Zahra University [In Persian].
- Larose, S., Guay, F., & Boivin, M. (2002). Attachment, social support and loneliness in young adulthood: A test of two models. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28: 684- 693.
- Mane, SH., & Badr, H. (2010). Intimacy processes and psychological distress among couples coping with head and neck or lung cancers. *Journal of Psycho-Oncology*, 19: 941-954.
- Miller, R. S., & Lefcourt, H. M. (1982). The assessment of social intimacy. *Journal of Personality Assessment*, 46(5), 514-518.
- Mir ghubad khodarahmi, S., Aghaei Jeshvaghani, A., & Golparvar, M. (2018). *Developing special training package for runaway girls and evaluating its effectiveness on quality of life, social intimacy, social relationships, parent/child relationship, loneliness and homecoming of adolescent runaway girls in Isfahan*. Mirghobadkhodarahmi Ph. D. Dissertation [In Persian].
- Montgomery, M. J. (2005). Psychological intimacy and identity: From early adolescence to emerging adulthood. *Journal of Adolescent Research*, 20: 346-374.
- Noller, P., Feeney, J. A., & Peterson, C. (2001). *Personal relationships across the Lifespan*. New York: Brunner-Routledge. <https://trove.nla.gov.au/work/3621009>.
- Peled, E., & Cohavi, A. (2009). The meaning of running away for girls. *Child Abuse and Neglect*, 33: 739-749.
- Qualter, P., Brown, S. L., Rotenberg, K. J., Vanhalst, J, Harris, R. A., Goossens, L., Bangee, M., & Munn, P. (2013). Trajectories of loneliness during childhood

- and adolescence: predictors and health outcomes. *Journal of Adolescence*, 15: 1-11.
- Rahimzadeh, S., Bayat, M., & Anari, A. (2009). Loneliness and self-efficacy in adolescents. *Quarterly Journal of Evolutionary Psychology, Iranian Psychologists*, 22: 87-97 [In Persian].
- Raskin, P. M. (2001). The relationship between identity and intimacy in early adulthood. *The Journal of Genetic Psychology*, 147: 167- 181.
- Russell, D. (1996). UCLA Loneliness Scale (Version 3): Reliability, validity, and factor structure. *Journal of Personality Assessment*, 66: 20-40.
- Russell, D., Peplau, L. A., & Cutrona, C. E. (1980). The Revised UCLA Loneliness Scale: Concurrent and discriminant validity evidence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39: 472-480.
- Russell, D., Peplau, L. A., & Ferguson, M. L. (1978). Developing a measure of loneliness. *Journal of Personality Assessment*, 42: 290-294.
- Shareh, H., & Agha Mohammadian, H. (2007). The relationship between identity bases and girls' escape from home. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology*, 13(2), 122-127 [In Persian].
- Tucker, J. S., Edelen, M. O., Ellickson, P. L., & Klein, D. J. (2011). Running away from home: A longitudinal study of adolescent risk factors and young adult outcomes. *Journal of Youth and Adolescence*, 40(5), 507-518.
- West, D., Kellner, R., Moore-West, M. (1986). The effects of loneliness. *Comprehensive Psychology*, 27(4), 351-363.
- Wright, S. L. (2005). Loneliness in the workplace. *Unpublished doctoral dissertation. University of Canterbury*.
- Yaryari, F., Dehghan, M., & Hosseini, A. (2015). Comparison of loneliness, emotional regulation and physical image satisfaction among users of virtual social networks based on gender. *Journal of Research in Psychological Health*, 9(3), 35-44 [In Persian].